

לכבוד חברי המועצה הלאומית לגיל הרך

הנדון: סיכום ישיבה מס' 2 של המועצה לגיל הרך

ביום שני י"ט בתמוז התשע"ט, ה- 22/7/2019 התקיימה ישיבה מס' 2 של המועצה. הישיבה עסקה בשלושה נושאים:

1. עדכונים לגבי האירועים האחרונים בתחום הגיל הרך
2. הצגת מצגת בנושא קידום חינוך מיטבי מלידה עד גיל 3
3. הצגת תהליך גיבוש המדיניות הלאומית לגיל הרך ודין בעקרונות המדיניות

להלן עיקרי הדיון:

עדכונים לגבי האירועים האחרונים בתחום הגיל הרך

1. חברת המועצה מיכל כרמל מהאגף למעונות יום ומשפחתונים במשרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים הציגה את סטטוס יישום חוק הפיקוח על מעונות היום:

- בחודש ספטמבר הקרוב מתוכנן להתחיל תהליך אישור ראשוני של המסגרות. מכיוון שלא ידוע בכמה מסגרות מדובר, יישום החוק יאפשר הבנה לגבי מספר המסגרות הקיימות.
- איתור מעונות היום נעשה באופן של פנייה יזומה מצד המעונות למשרד העבודה והרווחה.
- ישנו מוקד שמטפל בבקשות לאישור הראשוני של המסגרת. יודגש כי לא מדובר ברישיון או רישיון זמני אלא באישור בלבד.
- יוקם מאגר מידע שכולל בתוכו מידע אודות הצוותים החינוכיים בגנים הפרטיים – היעדר רישום פלילי, גודל הצוות.
- כמו כן, על מנת לקבל אישור הצוותים החינוכיים יידרשו לעבור הכשרת עזרה ראשונה (כולל מודול אלרגיה) והכשרה בנושא התנהלות בטוחה, שכוללת התמודדות עם מצבים של טלטול וחבלות (מכוונות ולא מכוונות).
- צוין כי מתבצעת עבודה על תקנות החוק במסגרת וועדה בין משרדית, הכוללת את נציגי משרד ראש הממשלה והאוצר. התקנות אמורות להסדיר את נושא פרופיל הצוותים, דרישות הבטיחות וכדומה (בדומה לסמל מעון).
- בתגובה לעדכון הוער כי נדרש לשתף את השלטון המקומי בגיבוש התקנות, היות ומדובר בגורם המעורב ביותר בפעילות המתקיימת בתחומם.

2. נערך דיון בחוק המצלמות:

- צוין כי החל השלב הראשון בהכנת הסטנדרטים, הכוללים בין היתר את זמן ההקלטה הנדרש במסגרות בהן מותקנות מצלמות.
- כיום ישנם 2,200 מעונות עם סמל מעון וכן מעונות פרטיים שאין בהם מצלמות.
- בשנת 2020 תהיה חובה על התקנת מצלמות במעונות היום, וינתן סבסוד ממשלתי לטובת העניין.
- 3. צוין כי קיימת וועדה במשרד העבודה והרווחה מתוקף החלטת ממשלה, שמטרתה לגבש המלצות לממשלה שכוללות את הדרכים לשפר ולייעל את מעונות היום באמצעות גיבוש מודל של מעון מיטבי. הודגש כי גם במשרד החינוך קיימת וועדה שעוסקת בנושאים דומים.

הצגת מצגת בנושא חינוך מיטבי מלידה עד גיל 3

4. חבר המועצה פרופ' אבי שגיא מאוניברסיטת חיפה הציג מצגת שהוצגה לוועדה הממשלתית שעוסקת בחינוך מיטבי מלידה עד גיל 3:

- "בסיס בטוח וחוף מבטחים" אלה מושגים שנשענים על תיאוריית ההתקשרות, ומשמעותם שהאדם המבוגר מהווה עבור התינוק שני בסיסים – הראשון, בסיס בטוח שממנו אפשר לצאת לחקור את הסביבה, והשני הוא חוף מבטחים אליו יכול התינוק לחזור בעת מצוקה, משום שהמבוגר מספק בעבורו תמיכה ומפחית מצוקה.
 - שאלות היסוד הן האם תכניות איכותיות בגיל הרך מניבות פירות התפתחותיים, ומה צריך לעשות כדי שהמעון יהיה איכותי.
 - העשרה ויחסים תומכים מטפחים ארכיטקטורה מוחית בריאה עבור ילדים בגיל הרך, ולכן בשנות החיים הראשונות יש חשיבות לאיכות הטיפול, בשל ההשפעה על ההתפתחות המוחית.
 - מדעי ההתפתחות מדברים על מספר דברים חשובים: ראשית, התחלה בגילאי 4-5 מאוחרת מדי. שנית, התנסויות מוקדמות משפיעות על תחומי חיים רבים לאורך זמן. שלישית, התפתחות בריאה מחייבת הגנה ולא רק העשרה. לבסוף, כדי להשיג תוצאות טובות יותר עם ילדים יש לספק תמיכה משמעותית למבוגרים שמטפלים בהם. זה חלק מאוד מוזנח ובעייתי היום.
 - הבית הוא המקום החשוב ביותר בחייו של הילד, ולכן אם ההורה יכול להרשות לעצמו ברמה הפסיכולוגית והכלכלית, שנתיים בבית עדיפות. בפועל, משפחות צעירות צריכות טיפול משלים ולכן מגיעות למסגרות יום, ומכאן החשיבות שבטיפול המסגרות הללו.
 - תוצאת התקינה הנוכחית במעונות היום בישראל היא לפי המחקר שיעור גבוה של התקשרות לא בטוחה בגיל 12 חודשים ושיבושים בעילות ברגישות של מטפלות ואימהות. האימהות נאלצות להתמודד עם אתגרים שנובעים מהקשיים שהילד חווה במעון.
5. הודגש כי מסגרת איכותית מורכבת גם מההיבט התהליכי (בסיס בטוח וחוף מבטחים), אך גם מההיבט המבני של תקינה. בהקשר זה, צוין מסמך מפברואר 2019, בשם "Caring for our children", הכולל סטנדרטיים של תקינה - מתחת לשנה יחס 3:1 ומקסימום 6 ילדים בקבוצה. עד 35 חודשים 4:1 ומקסימום 8 ילדים בקבוצה. גיל 3:1 7:1 ומקסימום 14 ילדים בקבוצה. גיל 4:1 8:1 ומקסימום 16 ילדים בקבוצה. גיל 5:1 8:1 ומקסימום 16 ילדים בקבוצה.
6. המשתתפים ציינו כי למרות הפערים הגדולים בתקינה בישראל, משרדי הממשלה מנסים לשמר יחס של מבוגר אחד על כל שלושה ילדים כשמדובר בילדים מתחת לגיל שנה, בנוסף להמלצה על תוספת מטפלת. עם זאת, במקביל להוספת המטפלת, בכל זאת נדרש להקטין את גודל הקבוצה.
7. צוין כי ארגוני מעונות היום גיבשו המלצה ביחס לתקינה ולאיכות המטפלות (הכשרה, שכר) בעלות של 2 מיליארד לשנה – יחס של 1:4 בקבוצת התינוקות, ועם תוספת שכר כמו לסייעות בגני הילדים.
8. עלה כי תכנית 'מסגרות תחילה' המשותפת לאגף מעונות היום וג'וינט-אשלים בשיתוף עם 3 אוניברסיטאות מהווה פריצת דרך מכיוון שמתייחסת לצרכי הילדים ולאיכות המעונות.

הצגת תהליך גיבוש המדיניות הלאומית לגיל הרך ודין בעקרונות המדיניות

9. יו"ר המועצה שר החינוך רפי פרץ בירך את חברי המועצה והדגיש את חשיבות הראייה ההוליסטית של הטיפול בגיל הרך ואת המשמעות של מהלך זה בתפיסה הממלכתית של חינוך וילדים בישראל. מגיל לידה.
10. סגנית יו"ר המועצה הציגה את תהליך גיבוש המדיניות וטיטה ראשונית של עקרונות המדיניות כפי שגובשו בעקבות מפגש החשיבה הרחב שהתקיים בחודש אפריל. כמו כן, התקיים דיון בנושא:
- המטרה היא לגבש תכנית אסטרטגית עד ספטמבר, שתשים את צרכי הילדים במרכז. התכנית צריכה לעסוק בשלושת המעגלים – הורים ומשפחה, קהילה ומסגרות חינוך וטיפול. זאת, בדומה למדינות אחרות בעולם.
 - מעגל הורים ומשפחה – המרכיב המשמעותי בחייו של ילד הוא המשפחה והסביבה הקרובה. בתוך כך, נושא מרכזי הוא זמן הורה-ילד ובפרט נושא חופשת לידה (בישראל 15 שבועות

לעומת מדינות בהן יש מספר רב של חודשים). בנוסף, עולה נושא מרכזי נוסף של הנחיה וליווי הורים לילד ראשון – בין אם סיוע להורים שנשארים בבית ועד למשפחות קצה שזקוקות לתמיכה בתוך המשפחה.

• מעגל הקהילה:

- הרשות המקומית עושה את עיקר העבודה, החל משעות העשרה ושעות פנאי ועד תכנון של מרחבים לילדים. הרשות יכול לסייע ביצירת רצף מגילאי לידה עד גיל 6.
 - רפואת ילדים – יש לקדם את טיפות החלב וראיית הרפואה לא רק בחולי אלא גם בהדרכה ובמניעה.
 - התפתחות הילד – יותר מרכזים לאיתור ולמניעה
 - מקום לפעילויות פנאי
 - נדרש גם להתייחס למצבים של ילדים בסיכון ויש לחבור לתכנית הלאומית.
- מעגל המסגרות – נדרש לספק הכשרות לצוותי הטיפול והחינוך טרם הכניסה לתפקיד ובמהלך התפקיד.

11. התקיים דיון בנושא ועלו מספר נקודות מרכזיות:

- הוסכם כי נדרש לצאת מהקופסה ולהרחיב את ההסתכלות על הגיל הרך מעבר למעגל המסגרות, ולהסיט את הקשב גם לשני המעגלים האחרים.
 - כמו כן, אחת הבשורות הגדולות באסטרטגיה היא השמת הדגש על גילאי לידה עד 3.
 - נדרש לאפשר מודולאריות בשירותים בקהילה שיספקו מענים אוניברסאליים של תמיכה וטיפול וכן מענים מוגברים למי שזקוק לכך.
 - בנושא הקהילה יש לשים דגש גם על החברה האזרחית.
 - במעונות השיקומיים ישנן פרקטיקות שמומלץ ללמוד מהן, למשל: תקינה של 1:2.5, טיפול במשפחה כולה על ידי משרד הרווחה ולא רק בילדים, הדרכות להורים פעם בשבועיים, ידע של הצוות החינוכי אודות התפתחות הילד.
 - עם זאת, יש לאפשר להורים לבחור במסלולים אחרים במקרה של עיכוב התפתחותי מלבד מסלול המסגרות, למשל חופשה בבית ויצירת התקשרות רגישה באמצעות סל משאבים.
 - עוד עלה כי ניתן ללמוד מהמתרחש במסגרות פתוחות, בהן הורים מגיעים למסגרת לפי רצונם ויכולים לפגוש הורים אחרים. הקבוצות מתחלפות והילדים לא חייבים להישאר במסגרת כל היום.
 - עלה כי חשיבה אסטרטגית דורשת חקר של דברים שקורים בעולם, לצורך גיבוש הצעות שיאפשרו להורים לבחור מתוך מגוון מענים.
12. הודגש כי נדרשת ראשית התייחסות לעתיד הרצוי ולכיוונים אפשריים, ולא לפתרונות. זאת על מנת שניתן יהיה להבין מה המשמעויות של העתיד הרצוי מול המצב הקיים, ומה עלות סגירת הפערים. כך ניתן יהיה לתעדף ולבנות את התכנית בפועל.
2. סוכם כי יתקיים דיון מעמיק נוסף בעקרונות המדיניות יתקיים בחודש ספטמבר בסמיכות למפגש חשיבה רחב נוסף שמתוכנן.

רשימת המשתתפים בישיבה

חברי מועצה

1. רפי פרץ – יו"ר המועצה
2. סימה חדד – סגן יו"ר המועצה
3. מיכל כרמל – משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים
4. נחום עידו – משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים
5. ורד כרמון – משרד העבודה הרווחה והשירותים החברתיים
6. אורי שלומאי – משרד המשפטים
7. אסתר חטב – משרד החינוך
8. חנה שדמי – משרד החינוך
9. חיים יפרח – משרד הפנים
10. מיכל מנקס – מרכז השלטון המקומי
11. פרופ' אבי שגיא – אוניברסיטת חיפה
12. ד"ר סלויה סאבא סעדי – המכללה האקדמית לחינוך גורדון
13. ד"ר נעמי מורנו – ויצו העולמית
14. לילי לוינטון – בית איזי שפירא
15. הרב יצחק גולדרנופף –רשת "גני ילדים ומעונות יום בית יעקב"
16. דוד הדרי – אמונה
17. פרופ' צחי גרוסמן – ארגון רופאי הילדים

משתתפים נוספים:

18. הילה לנקרי-מיוסט – ראש אגף תכנון, משרד החינוך
19. גבריאל אראל – אגף תכנון, משרד החינוך
20. דודי דמבינסקי – יועץ, KPMG
21. אורית שפירו – יועצת, KPMG